

Найда Руслана

кандидат педагогічних наук, доцент, голова циклової комісії,
ВСП «Дубенський педагогічний фаховий коледж Рівненського
державного гуманітарного університету»,
м. Дубно, Україна

ORCID: 0000-0002-6521-8233

e-mail: nauda@ukr.net

СИСТЕМНО-ЦІЛІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

Анотація. У статті визначено та обґрунтовано особливості впровадження системно-цілісного підходу як інтеграції та синтезу різних сторін методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Представлено авторське бачення ключових понять окресленої теми (системно-цілісний підхід у методичній підготовці майбутніх вихователів). Конкретизовано ключові поняття досліджуваної теми «система», «системний підхід», «системно-цілісний підхід». Актуалізовано увагу на таких структурних складниках системи методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в педагогічних коледжах: цільовий, змістовно-організаційний, праксеологічний, результативний. Наголошено, що в процесі вивчення фахових методик необхідною умовою закріплення теоретичного матеріалу є практична діяльність студентів. Установлено, що сутність методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в педагогічному коледжі базується на реалізації системно-цілісного підходу через формування у здобувачів освіти творчих, креативних здібностей; розробку методичних інновацій; розвиток стійкої мотивації майбутніх вихователів до опанування професійних знань, умінь, навичок; спрямування їх до безперервної самоосвітньої діяльності. З'ясовано, що в наукових педагогічних працях учених недостатньо приділено уваги розгляду проблеми впровадження системно-цілісного підходу в умовах фахової передвищої освіти, що передбачає в подальшому проектування структурно-функціональної моделі використання ідей системно-цілісного підходу для викладання фахових методик в педагогічному коледжі.

Ключові слова: фахова підготовка, методична підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, системно-цілісний підхід, педагогічний коледж, практична діяльність.

Постановка проблеми. Процес методичної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) в умовах педагогічних коледжів пов'язаний з комплексом цілеспрямованих змін у змісті, методах, формах організації професійної освіти студентів спеціальності «Дошкільна

освіта». Сфокусованість дослідницького пошуку в цій галузі передбачає пошук нових можливостей підвищення ефективності процесу навчання майбутніх педагогів.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема реалізації системно-цілісного підходу в розрізі проектування авторських педагогічних систем відображена в наукових доробках Т. Танько (2004), А. Харківської (2019) та ін. Специфіку імплементації системно-цілісного підходу в педагогіці та у процесі підготовки майбутніх вихователів ЗДО вивчали А. Богуш (2015), М. Бадіца (2015), О. Березіна (2018), О. Вашак (2009), Г. Грама (2010), Т. Гуменюк (2014), А. Залізняк (2009), Т. Захарчук (2012) та ін.

Вивчення процесу професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО із погляду системного підходу здійснювалося А. Богуш (2015), О. Безсоновою (2019), Г. Беленькою (2012), К. Віттенбергом (2010), А. Залізняк (2009), Н. Захарасевич (2018), Н. Каньосою (2021) та ін.

Мета статті – виокремити й проаналізувати особливості методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО під час вивчення фахових методик в педагогічних коледжах з точки зору системно-цілісного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підхід у педагогіці визначається як особлива форма пізнавальної та практичної діяльності, стратегія дослідження процесу, базова ціннісна орієнтація, що визначає позицію дослідника (Бех, 2012, с. 56). Виокремивши теоретичні й методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО, Л. Зданевич розглядає методологічний підхід як теоретичну основу дослідження, що визначає вибір предмета дослідження, постановку мети, формулювання завдань дослідження, процес вирішення завдань та оцінку отриманих результатів (Зданевич, 2014, с. 114). Методологічні підходи дослідження можна уявити сукупністю системно-цілісного, контекстного, компетентнісного підходів.

Розкриємо основні особливості методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО під час вивчення фахових методик в педагогічних коледжах з точки зору системно-цілісного підходу.

Примітно, що у філософії питання системності, системного підходу порушувалися вже у XVIII столітті (П. Гольбах). У XIX столітті різні науки (біологія, соціологія, техніка) сприяли розвитку системного підходу та його інтеграції в науку (Новий філософський словник, 2003). Проте докладніше вивчення системного підходу отримало новий виток завдяки науково-технічній революції та розвитку кібернетики у першій половині XX століття (Словник-довідник, 2006, с.56).

З погляду сучасної філософської науки «система – це цілісність, частини якої (елементи підсистеми) настільки об'єднані між собою, що стосовно всього зовнішнього завжди виступають як щось єдине, яке створює основу автономності системи, відносної самостійності її існування та поведінки в навколишньому світі» (Бех, 2012).

З погляду логіки, «система – це сукупність, об'єднання взаємозалежних і розташованих у відповідному порядку елементів (частин) якогось цілісного утворення» (Новий філософський словник, 2003).

Системно-цілісний підхід до організації будь-якої діяльності, у тому числі педагогічної, дозволяє розглядати діяльність як складну динамічну систему. Кожен компонент системи – це самостійна частина, що має специфічне призначення. Останнє, за словами С. Петренко, реалізується у функціях елемента, які є сукупністю певних, типових для нього дій (Петренко, 2005).

Очевидно, що будь-який компонент може проявити свою функцію лише за умов наявності іншого або інших компонентів, а кожен компонент може існувати в системі за умови, якщо буде виконувати доцільні для неї дії. Така дія може виконуватися тільки за умови, якщо є інший або інші компоненти, здатні сприйняти цю дію. Функції, що утворюють процеси системи, є її змістом, структура – формою. Водночас вони об'єктивно зумовлені та становлять систему загалом.

Резюмування наукових поглядів сучасних дослідників на проблему реалізації ідей системно-цілісного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в педагогічних коледжах й адаптування до завдань методичної підготовки студентів дало змогу запропонувати авторське визначення експериментальної педагогічної системи.

Відтак, педагогічною системою вважаємо взаємопов'язані та взаємозумовлені функціональні компоненти, які становлять єдине ціле й об'єднані загальними цілями, мотивами та завданнями, спрямованими на оновлення методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в педагогічних коледжах.

Продовжимо характеристику системно-цілісного підходу, апелюючи до можливостей застосування цієї методологічної платформи у процесі викладання фахових методик в педагогічному коледжі. Використання ідей системно-цілісного підходу в нашому дослідженні уможливив:

розглянути процес методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в педагогічних коледжах як цілісну систему, що складається із взаємопов'язаних і взаємообумовлених елементів, одним з яких є викладання фахових методик;

конкретизувати цілі проєктування авторської педагогічної системи;

визначити зміст компонентів, з яких утворена система, описати системоутворюючі зв'язки між компонентами і всередині них, визначити функції системи, рівні та етапи аналізованого процесу;

визначити динаміку функціонування системи.

Відповідно до наукової позиції Л. Алексєнко-Лемовської (2015), основними ознаками системи, які необхідно враховувати під час організації процесу формування методичної компетентності майбутніх вихователів ЗДО, є наявність зв'язків та залежностей між компонентами об'єкта перетворення, кожен з яких слугує мостом для забезпечення умов

дії іншого. Ще однією системотворчою ознакою, на думку авторки, є цілі, провідні ідеїпроектування, необхідні для об'єднання всіх компонентів авторської системи. Позаяк, ознакою системи стає виникнення загальних, спільних властивостей її компонентів (Алексєєнко-Лемовська, 2015).

Отож, *під системою зазвичай розуміється складний об'єкт, багаторівневе утворення, що складається з безлічі компонентів та елементів*. Елементом називається мінімальний компонент системи, неподільний далі при вибраному способі розчленування. Компонент є будь-якою частиною системи, причетною до досягнення мети і забезпечує виконання певної функції.

Спираючись на уявлення про структуру педагогічного процесу, було визначено такі структурні складники системи методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в педагогічних коледжах: цільовий, змістовно-організаційний, праксеологічний, результативний.

Кожен компонент має у своєму складі елементи, що відображають специфіку формування методичної підготовки студентів згаданої спеціальності (принципи, зміст, форми, методи, критерії сформованості методичної підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти, комплекс педагогічних умов та ін.). Окрім того, реалізація системно-цілісного підходу в межах дослідження передбачала переорієнтування процесу викладання фахових методик в напрямі оновлення й технологізації.

Зазначимо, що під час проектування структурно-функціональної моделі використання ідей системно-цілісного підходу для викладання фахових методик в педагогічному коледжі враховували позицію О. Отича (2010), який зазначає, що педагогічна система як «системний об'єкт» може бути розглянута з різних сторін. Очевидно, що автор припускає безліч підстав, принципів та критеріїв для її поділу на елементи. Вибір критерію, за свідченням автора, визначається завданнями, цілями дослідження, особливим підходом чи точкою зору дослідника.

У зв'язку з цим структура компонентів проєктованої в цьому дослідженні моделі не обов'язково повинна бути інваріантною, вона може включати елементи, що відображають специфіку структури методичної підготовки майбутнього педагога дошкільної освіти в педагогічних коледжах й урахувати специфіку викладання фахових методик; комплекс умов, що забезпечують успішне (тут – ефективне) формування методичної підготовки студентів. Однак, вважаємо, що для найбільш повного уявлення про проєктовану систему кількість компонентів, що входять до її складу, повинна бути достатньою для вивчення їх впливу на прогнозований результат.

У процесі проектування моделі використання підвалин системно-цілісного підходу в методичній підготовці майбутніх вихователів ЗДО апелювали до підсилення практичної спрямованості процесу викладання фахових методик в педагогічному коледжі, актуалізації предметно-професійного контексту фахової підготовки студентів. Основу змістовного аспекту моделі складатимуть методи та форми методичної підготовки

педагогів, спрямовані на оволодіння знаннями та вміннями в галузі сучасних фахових методик, педагогічних технологій під час пошукової, практико-орієнтованої діяльності.

За умови цілеспрямованої реалізації системно-цілісного підходу принципово іншою буде позиція викладача. Позаяк, передбачалось, що викладачі педагогічних коледжів будуть займатися організацією самостійної роботи, у якій формуватимуться способи методичної діяльності майбутніх вихователів ЗДО.

Фактично роль викладача полягатиме у створенні таких умов в освітньому середовищі педагогічного коледжу, в рамках яких стане можливим вироблення кожним майбутнім педагогом індивідуальної освітньої траєкторії методичної підготовки, цілі якої відображені в сучасних нормативно-правових документах, зокрема таких як: Закон України «Про дошкільну освіту» (2021 р.), Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти» (2013 р.), «Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004 р.); Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (2021 р.); Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.); Стандарт фахової передвищої освіти України: освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр, галузь знань 01Освіта/Педагогіка, спеціальність 012 Дошкільна освіта (2021 р.) та ін.

Оскільки функціонування системи методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО в педагогічних коледжах є діалектичним процесом, відтак органічно вплететься в контекст соціально-економічного розвитку України.

Зазначимо, що імплементація ідей системно-цілісного підходу в процесі викладання фахових методик апелювала до науково перевірених висновків М. Олійник, що методична готовність майбутнього вихователя до розвитку креативності дітей дошкільного віку формується: через доцільну організацію процесу навчання в педагогічних коледжах; у процесі вивчення обов'язкового блоку загальнопедагогічних дисциплін, фахових методик; під часу науково-дослідної практичної діяльності; у межах самоосвіти; у період педагогічної практики (Олійник, 2016, с. 167).

Отже, необхідною та достатньою умовою закріплення отриманого теоретичного матеріалу в процесі вивчення фахових методик є практична діяльність студентів щодо застосування отриманих знань у процесі вивчення теорії у практиці (на практичних заняттях) та у професійній діяльності (проходження педагогічної практики у закладах дошкільної освіти та вихід на роботу за фахом).

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, сутність методичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО під час вивчення фахових методик в педагогічному коледжі, що базується на реалізації

системно-цілісного підходу відображається в необхідності: формування у здобувачів освіти творчих, креативних здібностей, потрібних для проєктування методично доцільного освітнього процесу в ЗДО; розробки методичних інновацій, спрямованих на всебічний розвиток дошкільнят; розвитку стійкої мотивації здобувачів освіти до опанування професійних знань, вмінь, навичок застосовувати фахові методики в освітньому процесі ЗДО; збагачення фахових вмінь здобувачів освіти, що стосуються здатності застосовувати інноваційні техніки, методи, прийоми під час реалізації фахових методик в ЗДО; спрямування майбутніх вихователів ЗДО до безперервної самоосвітньої діяльності задля оновлення методичних знань.

Перспективи подальших розвідок передбачають проєктування структурно-функціональної моделі використання ідей системно-цілісного підходу для викладання фахових методик в педагогічному коледжі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бех, Ю. (2012). *Філософія управління соціальними системами*: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 623 с.

Зданевич, Л. (2014). *Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дезадаптованими дітьми*. Доктор педагогічних наук. Житомир. 44 с.

Новейший философский словарь. (2003) / сост. и глав. ред. А. А. Грицанов. 3-е изд., исправл. Минск: Книжный Дом. 1280 с.

Словник-довідник з професійної педагогіки. (2006) / за ред. А. В. Семенової. Одеса: Пальміра. 221 с.

Петренко, С. (2005). Творча діяльність педагога як важливий засіб формування у дошкільників основних рухових умінь та навичок. *Вісник Київського міжнародного університету. Серія: Педагогічні науки*. Випуск № 7, сс. 186–195.

Алексєєнко-Лемовська, Л. (2015). Методична компетентність вихователів дошкільних навчальних закладів: сутність та концептуальні засади. *Наукові записки: збірник наукових статей. Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова*. Випуск СХХVI (126), сс. 14–23.

Отич, О. (2010). Педагогіка мистецтва: від історичної практики – до теоретичного осмислення. *Рідна школа*. № 6. С. 14–19.

Про дошкільну освіту: Закон України від 01.01.2021 р. № 2628-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення 14.01.2021).

Про затвердження Галузевої концепції розвитку неперервної педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 № 1176. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/417 (дата звернення 02.11.2021).

Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір: Наказ МОН від 31.12.2004 р. № 988. URL: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3145/ (дата звернення 14.03.2021).

Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення 31.08.2021).

Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html> (дата звернення 02.11.2021).

Стандарт фахової передвищої освіти України: освітньо-професійний ступінь – фаховий молодший бакалавр, галузь знань 01Освіта/Педагогіка, спеціальність 012 Дошкільна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npra/pro-zatverdzhennya-standartu-fahovoyi-peredvishoyi-osviti-zi-specialnosti-012-doshkilna-osvita-osvitno-profesijnogo-stupenya-fahovij-molodshij-bakalavr> (дата звернення 20.05.2022)

Олійник, М. (2016). *Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в країнах Східної Європи.* Доктор педагогічних наук. Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль. 442 с.

REFERENCES

Bekh, Yu. (2012). *Filosofia upravlinnia sotsialnymy systemamy: monohrafiia* [Philosophy of Management of Social Systems: monograph]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. 623 s. (in Ukrainian)

Zdanevych, L. (2014). *Teoretychni i metodychni osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv do roboty z dezadaptovanyu ditmy* [Theoretical and Methodological Foundations for Vocational Training of Future Teachers of Preschool Educational Institutions to Work with Disadapted Children]. Doktor pedahohichnykh nauk. Zhytomyr. 44 s. (in Ukrainian)

Noveishyi filosofskii slovar [The Latest Philosophical Dictionary]. (2003) / sost. y glav. red. A. A. Gritsanov. 3-e izd., ispravl. Minsk: Knizhnyi Dom. 1280 s. (in Russian)

Slovyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky [Dictionary-reference on Professional Pedagogy. (2006) /za red. A. V. Semenovoi. Odesa: Palmira. 221 s. (in Ukrainian)

Petrenko, S. (2005). *Tvorcha diialnist pedahoha yak vazhlyvyi zasib formuvannia u doshkilnykiv osnovnykh rukhovykh umin ta navychok* [Teacher's Creative Activity as an Important Means for Forming Basic Motor Skills and Abilities in Preschoolers]. *Visnyk Kyivskoho mizhnarodnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky. Vypusk No 7*, ss. 186–195. (in Ukrainian)

Aleksieienko-Lemovska, L. (2015). *Metodychna kompetentnist vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv: sutnist ta kontseptualni zasady*. [Methodical Competence of Preschool Educators: Essence and Conceptual Foundations]. *Naukovi zapysky: zbirnyk naukovykh statei. Nats. ped. un-t imeni M.P. Drahomanova. Vypusk CXXVI (126), ss. 14-23.* (in Ukrainian)

Otych, O. (2010). *Pedahohika mystetstva: vid istorychnoi praktyky – do teoretychnoho osmyslennia* [Art Pedagogy: from Historical Practice to Theoretical Understanding]. *Ridna shkola. No 6. S. 14–19.* (in Ukrainian)

Pro doshkilnu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.01.2021 r. No 2628-III [On Preschool Education: Law of Ukraine dated January 1, 2021 No. 2628-III]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (data zvernennia 14.01.2021). (in Ukrainian)

Pro zatverdzhennia Haluzevoi kontseptsii rozvytku nepererвної pedahohichnoi osvity [On the Approval of the Branch Concept of the Development of Further Pedagogical Education]: *Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 14.08.2013 No 1176.* URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/417 (data zvernennia 02.11.2021). (in Ukrainian)

Pro zatverdzhennia Kontseptualnykh zasad rozvytku pedahohichnoi osvity v Ukraini ta yii intehratsii v yevropeiskyi osvitnii prostir [On the Approval of the Conceptual Foundations of the Development of Pedagogical Education in Ukraine and its Integration into the European Educational Space]: *Nakaz MON vid 31.12.2004 r. № 988.* URL: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/3145/ (data zvernennia 14.03.2021). (in Ukrainian)

Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoi osvity [On the Approval of the State Standard of Primary Education]: *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.01.2018r. No 87.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (data zvernennia 31.08.2021). (in Ukrainian)

Pro Natsionalnu stratehiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku [About the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the Period until 2021]: *Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.06. 2013r. No 344/2013.* URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html> (data zvernennia 02.11.2021). (in Ukrainian)

Standart fakhovoi peredyshchoi osvity Ukrainy: osvitno-profesiyni stupin – fakhovy molodshyi bakalavr, haluz znan 01Osvita/Pedahohika, spetsialnist 012 Doshkilna osvita [The Standard of Professional Pre-higher Education of Ukraine: Educational and Professional Degree - Professional Junior Bachelor, Branch of Knowledge 01 Education / Pedagogy, Specialty 012 Preschool Education] URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-fahovoyi-peredvishoyi-osviti-zi-specialnosti-012-doshkilna-osvita-osvitno-profesijnogo-stupenya-fahovij-molodshij-bakalavr> (data zvernennia 20.05.2022). (in Ukrainian)

Oliinyk, M. (2016). *Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity v krainakh Skhidnoi Yevropy* [Theoretical and Methodological Principles for Training Future Specialists in Preschool

Education in the Countries of Eastern Europe]. Doktor pedahohichnykh nauk. Ternop. nats. ped. un-t im. Volodymyra Hnatiuka. Ternopil. 442 s. (in Ukrainian)

A SYSTEMATIC AND COMPREHENSIVE APPROACH IN THE TRAINING OF FUTURE EDUCATORS IN TEACHER'S TRAINING COLLEGE

Ruslana Naida

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Chairman of the Cycle Commission,
SSU "Dubno Teacher's Training College of
Rivne State University for the Humanities",
Dubno, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6521-8233
e-mail: nauda@ukr.net

Abstract. In the article the peculiarities of the implementation of the system-holistic approach as an integration and synthesis of various aspects of methodical training of future teachers of preschool education institutions are defined and substantiated. The author's vision of the key concepts of the outlined topic is presented (systemic and holistic approach in methodical training of future educators). The key concepts of the researched topic "system", "system approach", "system-holistic approach" are specified.

Attention is focused on the following structural components of the system of methodical training of future teachers of early childhood education in pedagogical colleges: target, content-organizational, praxeological, effective. It is emphasized that in the process of studying professional disciplines, one of the necessary condition for consolidating theoretical material is the practical activity of students.

It has been established that the essence of methodical training for future teachers of special education in the teacher training college is based on the implementation of a systemic and holistic approach through the formation of students' creative abilities; development of methodological innovations; development of sustainable motivation of future educators to acquire professional knowledge, skills, and abilities; directing them to continuous self-education.

It has been found that in the scientific pedagogical works of scientists, insufficient attention is paid to the consideration of the problem of the introduction of the systemic-holistic approach in the conditions of vocational pre-higher education, which implies the further design of a structural-functional model of the use of the ideas of the systemic-holistic approach for teaching professional methods in the teacher's training college.

Keywords: vocational training, methodical training of future teachers of preschool education institutions; systemic and holistic approach; teacher's training college; practical activity.

Стаття надійшла до редакції 15.08.2022 р.